

AAN500005 / METODOLOGIE SOCIÁLNÍCH VÝZKUMŮ II

ANDR / Navazující magisterské studium

2014/2015

PhDr. Jiří Reichel, Ph.D.

2/- ZS, -/2 LS; povinný předmět

Zk / 8 kreditů

Metodologie sociálních výzkumů II navazuje na stejnojmenný předmět v bakalářském programu. Cílem tohoto dvousemestrového pokračování je rozšířit objem poznatků z oblasti sociálních výzkumů o některé další, tentokrát poněkud specifické výzkumné postupy jako jsou vybrané expertní (prognostické, kreativní) techniky získávání údajů, škálování a sociometrická analýza. Jelikož elementární znalosti základů metodologie sociálních výzkumů jsou zde nezbytné, je ponechán určitý prostor též pro samostudium či případné stručné opakování některých stěžejních témat první, bakalářské části předmětu. (Do opakování, body 11–13, nejsou zahrnuty standardní techniky sběru dat – pozorování, rozhovor, dotazník, anketa, studium dokumentů, experiment – a další problematika s nimi spojená, neboť se předpokládá, že o těchto otázkách studenti již základní znalosti mají. V opačném případě bude třeba, aby si je taktéž doplnili.) Vzhledem k nevelkému objemu a převážně informačnímu charakteru kurzu se očekává, že studentům především obohatí pohled na technologii sociálních výzkumů o další přístupy a tím i rozšíří jejich komunikační kompetence v této sféře. Dosavadní poznatky jim ale současně umožňují pokusit se (např. v rámci prezentace či své diplomové práce) o realizaci nějaké ne nutně rozsáhlé, ale zcela samostatné výzkumné akce.

Charakteristika obsahu předmětu:

Zimní semestr

1. Některé specifické způsoby získávání informací – vybrané expertní techniky I
Experti a jejich výběr. Brainstorming – základní principy. Pravidla diskuse. Zásady realizace. Aplikace.
2. Některé specifické způsoby získávání informací – vybrané expertní techniky II
Brainwriting – základní varianty a principy. Zásady realizace. Aplikace.
3. Některé specifické způsoby získávání informací – vybrané expertní techniky III
Delfská metoda – základní principy. Zásady realizace. Aplikace.
4. Škálování I
Škály a jejich použití. Škálové kontinuum.
5. Škálování II
Posuzovací škály. Role soudců.
6. Škálování III
Bodovací škály. Sumované odhady.
7. Škálování IV
Další škálovací postupy – skalogram, sémantický diferenciál. Přednosti a úskalí škálování.
8. Sociometrie I
Východiska a principy. Sociometrická konfigurace.
9. Sociometrie II
Sociometrický test – zásady tvorby. Sociometrická matice. Indexy, sociogramy.
10. Sociometrie III
Analýza dat – základní sociometrické typy. Otázky aplikace.
11. Opakování I: Příprava výzkumu

Od zadání výzkumu k jeho cílům. Tvorba konceptuálního rámce zkoumání (včetně odborné přípravy a nezbytných redukcí). Kvantitativní a kvalitativní přístup. Příprava kvantitativního výzkumu – operacionalizace, znaky a indikátory, hypotézy. Příprava kvalitativního výzkumu – konceptualizace výzkumného problému, zásady přístupu. Kritéria kvality zkoumání – validita, reliabilita a reprezentativita kvantitativního a kvalitativního šetření. Projekt výzkumu.

12. Opakování II: Výběry ve výzkumu

Základní a výběrový soubor. Pravděpodobnostní výběry, nepravděpodobnostní výběry, výběry založené na dostupnosti a dobrovolnosti. Výběry v kvantitativním a kvalitativním výzkumu.

13. Opakování III: Výsledky výzkumu

Vyhodnocování kvantitativních dat – kódování, třídění 1. stupně, základní statistické míry, úpravy znaků, třídění 2. stupně, podstata statistických testů. Vyhodnocování kvalitativních dat – kódování, některé způsoby třídění informací. Význam a struktura závěrečné zprávy. Etické otázky sociálního výzkumu – etika výzkumné práce, etika práce se zkoumanými osobami.

Letní semestr

14.–26. Prezentace témat zpracovaných studenty. Rozpravy k nim, hodnocení, závěry.

Povinná literatura:

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Univerzita Karlova, vydavatelství Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-822-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANOUSEK, Jaromír aj. *Metody sociální psychologie*. Praha: SPN, 1986.

MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK Miloslav a Alena VODÁKOVÁ aj. *Velký sociologický slovník*. 1. a 2. svazek. Praha: Univerzita Karlova, vydavatelství Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

POTŮČEK, Miloslav. (ed.). *Manuál prognostických metod*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 2006. ISBN 80-86429-55-5.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

Doporučená literatura:

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-367-6.

HENDL, Jan. *Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-820-1.

KERLINGER, Fred N. *Základy výzkumu chování. Pedagogický a psychologický výzkum*. Praha: Academia, 1972.

PERGLER, Přemysl aj. *Vybrané techniky sociologického výzkumu*. Praha: Svoboda, 1969.

PETRUSEK, Miloslav. *Sociometrie*. Praha: Svoboda, 1969.

STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce / Boskovice: Nakladatelství Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X (Albert).

Zkouška:

Přistoupit ke zkoušce je možné až po osobní prezentaci předem dohodnutého tématu v rozsahu přibližně 30 minut na semináři v letním semestru. Předmětem prezentace může být například recenze či konspekt publikace (kromě uvedené literatury) nebo reference o odborné stati zabývající se některým fenoménem z oblasti metodologie sociálních výzkumů, případně nějakým konkrétním výzkumem, dále sekundární analýza dat určitého šetření (popřípadě sumarizace či komparace údajů několika výzkumů), projekt vlastní výzkumné akce, závěrečná zpráva o její realizaci apod. Je nutné, aby prezentace vycházela z relevantní odborné literatury, při analýze výzkumů věnovala pozornost nejen získaným výsledkům, ale z podstatné části jejich metodologickým aspektům, a nebyla již zpracována v rámci bakalářského studia. Vzhledem k tomu, že studium je realizováno prezenční formou, druhou podmínkou pro složení zkoušky je aktivní a minimálně 50% účast na seminárních setkáních v letním semestru.

Samotná zkouška bude mít prezenční písemnou podobu – odpovědi na 5 volných otázek vycházejících z obsahových bodů 1–13. Při přípravě na ni studenti vedle svých poznámek z přednášek využijí i doporučenou literaturu (případně další relevantní prameny) tak, aby ke každému tématu načerpali potřebný rozsah informace.

K opakování látky mohou studentům posloužit též prameny určené studentům bakalářského programu včetně e-learningového kurzu *Metodologie sociálních výzkumů_bc2* zavěšeného v Moodle UK. (Přístupový klíč ke kurzu je k dispozici u vyučujícího nebo v sekretariátu katedry.)